

Fenomenologie vnímání, III. Prostorovost vlastního těla a motorika

Merleau-Ponty se v této kapitole věnuje otázce prostorovosti vlastního těla, která je odlišná od prostorovosti věcí. Na příkladu Schneiderovy nemoci pak ukazuje nutnost překonat dualismus těla coby bytí v sobě a vědomí coby bytí pro sebe, a to pomocí konceptu intencionálního oblouku.

Tělesné schéma

-tělo není souborem jednotlivých částí, mezi nimiž by panovaly běžné prostorové vztahy – části těla jsou jedna v druhé zahrnuty a utvářejí jednotný systém

-jednota těla není získána až dodatečně ze zkušenosti, naopak zkušenosti předchází, a to nikoli jako statická forma, ale jako dynamické *tělesné schéma*: „mé tělo se mi jeví jako postoj vzhledem k určité aktuální či možné úloze“¹

Prostorovost těla a tělesný prostor

-prostorovost těla je *prostorovostí situace*, nikoli prostorovostí polohy – „mé tělo je bytím ke světu“²

-tělo vždy udává nulové souřadnice, které je ukotvují v určité situaci a ve vztahu k nějakému předmětu, prostorovost těla se završuje v jednání - tělo tak není v *prostoru*, nýbrž prostor *obývá*

-tělesný prostor je coby spojující člen také součástí struktury vnímání: figura-pozadí / bod-horizont (předměty vnímáme jako obsahy orientovaného prostoru, který vzniká přítomností těla v prostoru vnějším, objektivním)

Intencionální oblouk

-případ Schneider: je uvězněn v aktuální – neumí si hrát, přenést se do virtuální, neumí vykonat abstraktní pohyb

-trpí značným poškozením zraku, vadami hmatu a poruchou motoriky; tyto poruchy spolu sice souvisí, nelze ale redukovat jednu na druhou, takže senzo-motorické poruchy nemohou nemoc vysvětlit

-nemoc také nelze vysvětlit poruchou nebo ztrátou vědomí (tak jak je obvykle pojímáno) – ani coby souhrnu psychických aktů, ani coby čisté formy představ

-u zdravého jedince není možné část projevů vysvětlovat fyziologicky a část za pomoci vědomí - obě vysvětlení explikují buď všechno, nebo nic

→Musí tudíž existovat „více způsobů, jak tělo může být tělem, jak vědomí může být vědomím,“³ je třeba překonat dualismus „fyziologického“ vs. „duševního“: „Je třeba uznat, že pod inteligencí ... existuje osobní jádro, a právě to je bytí pacienta, jeho schopnost existovat.“⁴ „Pod úrovní inteligence, a stejně tak pod úrovní vnímání, nacházíme základnější funkci ...“⁵

¹ FV 136 / PP 116, 129

² FV 137 / PP 117, 130

³ FV 165 / PP 144, 156

⁴ FV 177 / PP 156, 168

⁵ FV 179 / PP 158, 169

-touto funkcí je *intencionální oblouk*, který dává jednotu jednotlivým smyslům, celku smyslů a intelektu a stejně tak smyslům a motorice; spočívá v základu vnímání (díky němu při vnímání bezprostředně čteme „konkrétní podstatu předmětu“, skrze kterou teprve dospíváme ke smyslovým vlastnostem), intelektuálních výkonů i pohybu, to vše je výrazem pohybu existence

Intencionalita těla

-původní intencionalitou je motorika: „V pohybu ruky, která se napřahuje k předmětu, je zahrnut odkaz k předmětu nikoli jako k předmětu představovanému, nýbrž jako k této velmi určité věci, k níž se rozvrhujeme, u níž ve svém předjímání jsme, již vyhledáváme. Vědomí je bytím k věci prostřednictvím těla. Pohyb jsme se naučili tehdy, když jej tělo pochopilo, to jest, když jej vtělilo do svého <světa>.“⁶

Otázky

Jestliže se pohybům učíme tím, že je začleňujeme do svého tělesného prostoru (jako když do něj například písař začleňuje prostor klávesnice), jak daleko lze tento tělesný prostor rozšiřovat?

Jak rozumět větě: „Otázka, proč má myšlení podle běžného názoru své sídlo v hlavě, je stejná jako otázka, jakým způsobem varhaník rozmisťuje do prostoru varhan hudební významy?“⁷

---

⁶ FV181-183 / PP 161, 172-173

⁷ FV 191 / PP 171, 181-182